

I. RECENZJE, NOTY BIBLIOGRAFICZNE I Dyskusje

AGNIESZKA BRELIK

RECENZJA KSIĄŻKI JANA SIKORY „AGROTURYSTYKA. PRZEDSIĘBIORCZOŚĆ NA OBSZARACH WIEJSKICH”

WARSZAWA 2012, WYDAWNICTWO C.H. BECK, SS. 311

Monografia prof. Jana Sikory, która ukazała się na rynku wydawniczym w kwietniu bieżącego roku, poświęcona została problematyce istotnej z punktu widzenia teorii ekonomiki przedsiębiorstwa. Zakres rozważań nie jest zagadnieniem zupełnie nowym, podjęty jednak został z kilku powodów. Po pierwsze, ze względu na zmieniające się warunki działalności agroturystycznej. Po drugie służy celom poznawczym w okresie wdrażania strategii wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich w Polsce, które stanowią istotny czynnik stymulujący przeobrażenia społeczno-gospodarcze polskiej wsi w warunkach globalizacji. Warto wspomnieć, iż do tej pory na rynku wydawniczym jest to jedna z niewielu pozycji tak obszernie opisująca zagadnienia związane z przedsiębiorczością na obszarach wiejskich. Sam tytuł wskazuje na kompleksowe i pragmatyczne podejście do omawianej tematyki i zakłada szeroki przegląd literatury krajowej.

Zasadniczym celem pracy było zdefiniowanie agroturystyki jako elementu agrobiznesu z uwzględnieniem wieloaspektowej analizy przedsiębiorczości. Autor podkreśla, iż prowadzenie agrobiznesu łączy się z aktywną postawą człowieka determinowaną potrzebami i motywami przedsiębiorcy, ukierunkowanymi na osiąganie sukcesu ekonomiczno-społecznego. Dlaczego agroturystyka będąca elementem agrobiznesu, charakteryzująca się ogromnym znaczeniem ekonomiczno-społecznym jest praktycznie pomijana jako forma przedsiębiorczości na wsi? Odpowiedź na to pytanie, stanowiące cel pracy, konsekwentnie prezentowana jest w poszczególnych rozdziałach.

Podstawą rozważań są problemy współczesnej polskiej wsi, głównie rolników zamierzających rozpocząć lub kontynuujących działalność agroturystyczną. Z rozwojem agroturystyki łączy się nie tylko zwiększenie oferty turystycznej dla potencjalnych turystów korzystających z walorów gospodarstwa rolnego i środowiska wiejskiego, ale też rozwiązanie przynajmniej częściowo podstawowych

kwestii trapiących współczesne rolnictwo i gospodarstwa rolne, w ich poprawienie sytuację dochodową.

Wstępne rozważania teoretyczne fenomenu turystycznego wymagają w pierwszej kolejności odniesienia się do ogólnych koncepcji teorii turystyki. Szczególnie przydatny, w kategoriach dalszej lektury jest rozdział pierwszy oraz drugi poświęcony zagadnieniom definicyjnym. Od strony teoretycznej idea turystyki została zaprezentowana poprzez pokazanie zarówno fundamentów historycznych, jak i prawnych. Autor udowodnił, że ze względu na skalę światowej gospodarki turystycznej w transporcie i hotelarstwie, określenie istoty przemysłu turystycznego nie jest pozbawione sensu, gdyż działalność turystyczna stała się współcześnie potężną dziedziną gospodarki narodowej. Dochody osiągane w turystyce są porównywalne z dochodami w przemyśle paliwowym oraz z tytułu zaawansowanych technologii.

W części teoretycznej pracy zdefiniowano najważniejsze pojęcia niezbędne do zrozumienia istoty turystyki (rozdział 1) i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich (rozdział 2). Na gruncie naukowej refleksji o turystyce badane są zwłaszcza aspekty ekonomiczne, organizacyjno-prawne, społeczne i ekologiczne. Problematyka rynku turystycznego posiada wymiar interdyscyplinarny. W ujęciu przedmiotowym rynek turystyczny tworzą: popyt, podaż oraz warunki sprzedaży ofert turystycznych. W ujęciu podmiotowym na rynku turystycznym występują konsumenci, dostawcy i podmioty polityki turystycznej. Autor opisuje zarówno społeczne, jak i ekonomiczne znaczenie agroturystyki w wielofunkcyjnym rozwoju terenów wiejskich. Agroturystyka nie jest już w Polsce zjawiskiem nowym, ale w dalszym ciągu przedmiotem zainteresowania specjalistów wielu dyscyplin naukowych (rozdział 3). Zdolność wszechstronnego podejścia do zagadnień sytuacji ekonomicznej mieszkańców polskiej wsi stanowi dodatkowy walor recenzowanej książki. Socjologiczne podejście Autora do opisywanych zjawisk na terenach wiejskich wzbogaciło a zarazem umożliwiło określenie zachodzących w turystyce prawidłowości i wskazanie determinant jej rozwoju. Czytelnik dowiaduje się szczegółowo o warunkach funkcjonowania gospodarstw agroturystycznych z uwzględnieniem m.in. warunków ekonomiczno-finansowych, psychospołecznych czy kulturowych (rozdział 4).

Wszystko, co się dzieje w agroturystyce ma swoje źródła w mikroskali (gospodarstwie rolnym) a więc zachodzi konieczność spojrzenia na gospodarstwo agroturystyczne z punktu widzenia marketingowego. Autor szczegółowo opisał cztery grupy zagadnień. Po pierwsze, konkurencyjne zachowanie wobec uczestników rynku realizowane poprzez stosowane kompozycje produktu agroturystycznego (rozdział 5) i sposoby uzyskiwania więzi sprzedażowych z określonymi grupami klientów (rozdział 6). Po drugie, zagadnienia związane z produktem, aktywnością turystyczno-rekreacyjną i promocją (rozdział 7, 8). W tym miejscu można było by się pokusić o szersze zaprezentowanie problemu cenowego oraz systemu dystrybucji bezpośredniej i pośredniej. Dystrybucja wymaga bowiem ustawicznego przekształcania różnych strumieni rzeczowych i informacyjnych, które przepływają od wytwórcy do nabywcy poruszanej problematyki produktu turystycznego tj. konceptualizacji pojęć, jakości usługi i cyklu życia.

Teoria ekonomiki przedsiębiorstwa obejmuje wiele zagadnień związanych ze źródłami finansowania turystyki wiejskiej, ze szczególnym uwzględnieniem funduszy strukturalnych oraz analizę ekonomiczną i finansową. Nadal jednak wielość kwestii, które muszą rozwiązywać gospodarstwa agroturystyczne niejednokrotnie przekracza ich indywidualne możliwości. Stąd też osobny rozdział poświęcony został instytucjonalnym czynnikom rozwoju obszarów wiejskich (rozdział 9). To co wyróżnia tę monografię, to podejście funkcjonalne i instytucjonalne eksponowane na obszarach wiejskich, uwzględniające kompleksowe podejście do agroturystyki jako formy przedsiębiorczości, zmuszającej rolników do aktywności i zaangażowania w wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich.

Omawiane zagadnienia zostały umiejętnie przedstawione z jednej strony w sposób syntetyczny, z drugiej pragmatyczny. Niewątpliwie atutem recenzowanej książki jest jej przejrzysta konstrukcja i konsekwencja badawcza. Aczkolwiek zaprezentowany rozdział 12 omawiający kwestie związane z zarządzaniem gospodarstwem agroturystycznym proponowałabym połączyć z rozdziałem 4 (Gospodarstwo agroturystyczne i warunki jego funkcjonowania). Bardziej czytelnie można by było skonfrontować zagadnienia ekonomii i zarządzania gospodarstwem agroturystycznym. Również konstrukcja poszczególnych rozdziałów budzi pewne zastrzeżenia, mają one bowiem schemat podręcznikowy. Można byłoby zrezygnować z zagadnień do dyskusji (dołączonych do poszczególnych rozdziałów) lub umieścić je w aneksie, a literaturę zalecaną dołączyć do bibliografii.

W rozprawie, czytelnik prowadzony jest od zagadnień teoretycznych po zagadnienia metodologiczne, związane z kwestią badania przynależności Polski do Unii Europejskiej i uzyskiwanymi przez mieszkańców wsi dochodami, poprzez szczegółową analizę skutków społeczno-ekonomicznych globalizacji gospodarczej w środowisku wiejskim, aż do rozdziału poświęconego agroturystyce w wybranych krajach Unii Europejskiej. Analizie poddano wyniki ogólnopolskich badań empirycznych przeprowadzonych na reprezentatywnej próbie (N=1120) mieszkańców wsi według regionów na podstawie: *Raportu Polska wieś i rolnictwo 2007. Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Raportu Polska wieś i rolnictwo 2009. Raport z badań 2009, Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi*. Przedstawiony w tej części materiał jest wyczerpujący i bardzo obszerny. Interpretacje Autora są rzetelne i skrupulatne. Należy zwrócić uwagę na istotę i ważność badań empirycznych oraz materiałów statystycznych Głównego Urzędu Statystycznego i Wojewódzkich Urzędów Statystycznych służące weryfikacji sformułowanych hipotez. Ponadto Autor wykorzystał metody analizy porównawczo-krytycznej literatury przedmiotu oraz metody analizy dokumentów urzędowych pochodzących ze stowarzyszeń agroturystycznych, samorządów terytorialnych i gospodarstw agroturystycznych. Zaprezentowane wyniki badań empirycznych prowadzone w ramach projektu pt. „Przedsiębiorczość czynnikiem przemian społeczno-gospodarczych społeczności wiejskiej i małomiasteczkowej”, istotnie wzbogaciły książkę, a przez to aktualny stan wiedzy na temat agroturystyki w wielofunkcyjnym rozwoju obszarów wiejskich.

Reasumując recenzowana monografia jest wartościową pozycją naukową o dużych walorach poznawczych. Wzbogaca wiedzę z zakresu teorii agroturystyki i praktyki tworzenia tego typu działalności gospodarczej, stanowi pomocne źródło wiedzy dla szerokiego grona osób zainteresowanych tą problematyką.

*Dr Agnieszka Brelik
Zachodniopomorski Uniwersytet
Techniczny w Szczecinie
ul. Żołnierska, Szczecin
abrelik@zut.pl*